

Nr 364.

Av herr **Lövgren** i Nyborg **m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 172, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.*

Genom proposition nr 172 har regeringen framlagt förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m. Det är här fråga om att hjälpa de s. k. ensittarna d. v. s. alla dessa människor, som bo annorstädes än i samhällen med sammanträngd befolkning, men lika väl äventyra hem och härd, därför att de varit hänvisade till att kunna uppföra sin lilla bostad allenast på annans, med viss tids nyttjanderätt upplåtna mark. Även dessa »ensittares» krav hava framförts i riksdagen många gånger och slutligen enade man sig vid senaste riksdagen att framhålla för regeringen, att ett lagförslag för deras räkning måste skyndsamt komma.

Ett sådant lagförslag har i ovannämnda proposition kommit på riksdagens bord. Det utgör ytterligare en liten del av den sedan länge påyrkade sociala expropriationen. Men en betydande del av denna sociala expropriation ligger fortfarande orörd, utan att man gjort något åt saken. Icke ens Norrlandskommitténs år 1904 framlagda förslag i detta senare avseende har ännu behandlats av någon regering. Man har gått som katten kring den heta gröten. Nu utlovas något bestämdare än förut, att även denna stora sak skall i sinom tid behandlas.

Förslaget i den nu framlagda frågan måste inom riksdagen noga granskas. Saken är viktig och dessutom så pass invecklad, att den lätt lämnar utrymme för många förbiseenden, som minska författningens värde för sitt ändamål. Vi skola här tillåta oss påpeka några punkter, där vissa ändringar enligt vår uppfattning äro behöfliga, om lagen skall bliva av något värde för dem, som man avser att hjälpa med densamma.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 4 saml. 154 häft. (Nr 364—366.) 1

Husägaren skall enligt förslaget kunna förvärva marken genom en viss lösningsrätt och behöver ej anlita vanlig expropriation. Även denna lösningsrätt är en expropriation ehuru i enklare former. *Hela den föreskrivna proceduren skall ske på husägarens initiativ och bekostnad.* Han skall bestrida utgifterna för den lantmåteriförrättning (lantmätare och gode män), vid vilken både löseskillingen och lösningsrätten skall avgöras, samt själv göra ansökan om denna förrättning. Är han missnöjd, får han själv föra talan i högre instanser. Den bestämda löseskillingen skall han sedan vid lösningsrättens förlust nedsätta hos befallningshavanden inom 90 dagar, efter det beslutet vunnit laga kraft. Mycket sällan kan en husägare själv ombestyras allt detta iakttagande av lagens alla bestämmelser utan måste anlita någon advokat eller annat biträde, vilket också måste betalas.

Betänkligt är, att förslaget genom att lägga hänsynslöst allt besvär och omtanke på den lille nyttjanderättshavaren säkerligen i en myckenhet, ja, kanske i de flesta fall räcker stenar i stället för bröd. Småfolket i allmänhet har icke utvägar och resurser för att sätta i gång en sådan apparat. I många fall är nyttjanderättshavaren så beroende av jordägaren även i andra avseenden, att han icke vågar inlåta sig i ett dylikt processande med en ägare, som ställer sig obenägen mot lösningsrättens utövande.

Om en lagstiftning som den förevarande skall bliva till gagn icke blott för de förmögna, utan, såsom förnuftet bjuder, i all synnerhet för de mindre bemedlade, måste det allmänna, helst staten, själv reda ut denna sak åt den medborgare, som skall tillgodoses. *Det allmänna bör i lagen berättigas och förpliktas att genom egna organ anhängiggöra och utföra saken samt förskotta vid behov både kostnaderna och löseskillningen för att sedan uttaga dessa utgifter av den man vill hjälpa,* på ett överkomligt sätt genom amorteringar på lång tid eller annorledes. Det allra minsta man kan begära är att staten, samtidigt med lagens trädande i kraft, åtminstone upplägger en lånefond, ur vilken den lösningsberättigade kan med lätthet beredas möjligheter att vinna det syfte, som lagen får antagas velat skänka honom, icke blott på papperet utan även i realiteten — såvida ej avsikten är att egnahemslånefonden härvidlag skall kunna anlitas, vilket emellertid i så fall torde nödvändiggöra vissa ändringar i bestämmelserna för denna fond.

Detta har mer än en gång uttryckligen framhållits i riksdagen i motioner av herr C. Lindhagen, som uppfordrat regeringen att behjerta dessa synpunkter. Men propositionen inlåter sig icke heller här ens på något som helst resonemang om en så fundamental sak för en social

lagstiftning. Detta föranleder oss att genom motion framföra frågan om sådana förändringar i propositionen, att dessa synpunkter bli beaktade.

Men därutöver skulle vi vilja i denna sak framföra ytterligare några synpunkter rörande andra delar av förslaget.

Genom stadgandet i § 1 i förslaget skulle brukaren av en lägenhet vara berättigad att inlösa denna, om han haft den åt sig upplåten längre tid än tjugo år och värdet av hans däri uppförda byggnader uppgå till en fjärdedel av lägenhetens värde. Det synes oss dock, som om 20 år är en allt för långt tilltagen tidrymd och att man alltså bort utsträcka förslaget att omfatta alla sådana lägenheter, som för en längre tid än femton år i följd varit upplåtna till brukande, skilda från huvudfastigheten, även alltså sådana, som fått kontrakt på 5 å 10 år åt gången, ävensom bolagsarrendatorer och torpare å enskildas domäner (även å rekognitionsskogar) i sådana fall, då dessa lägenhetshavare icke äro ägare till lägenhetens åbyggnader. Dessutom finnas särskilt i Norrland ett betydande antal personer, boende å härads- och byaallmänningar och å enskildas ägor, vilka bott där under årtionden utan att hava något som helst kontrakt eller skriftlig tillåtelse därtill. De ha i gångna tider, när jordvärdet var ringa och befolkningen fåtaligare, erhållit löfte att uppföra bostad åt sig och de sina på dessa marker, vilka nu genom befolkningens ökning eller närheten till industri- eller stationssambällen oerhört stegrats i värde. Dessa lägenhetshavare hotas nu att antingen förlora sina med svett och möda iordningställda lägenheter eller också betala en oskäligt hög arrendeavgift för desamma.

Det i § 2 första stycket införda stadgandet anse vi högst olyckligt, ty i stället för att bidra till att öka antalet egna hem, som väl måste anses vara lagens syfte, skulle detta stadgande troligen medföra att otaliga lägenhetshavare blevo skilda från den torva, på vilken de under årtionden nedlagt arbete. Vi anse alltså, att lösningsrätt bör tillkomma jordägare under de betingelser med avseende på tid för upplåtelse, som av oss i 1 § föreslagits, allenast om å huvudfastighet den 1 januari 1918 fanns och vid upplåtelsetidens slut fortfarande finnes bostadshus, tomtplatser eller trädgård på mindre än 200 meter från området eller om eljest området inlösnings skulle medföra avsevärd olägenhet för huvudfastigheten.

En annan bestämmelse, som synes oss böra borttagas ur lagen, är stadgandet i § 1 därom, att lösningsrätt ej äger rum där byggnaderna vid upplåtelsetidens slut skola tillfalla ägaren. Många gånger har kanske en sådan bestämmelse påtvingats en brukare av annans mark. När det kan göras troligt, att så skett och avtalet alltså tillkommit i ofrihet, för

att bereda ägaren oskäligen ockervinst å jord, då böra de för brukaren ofördelaktiga konsekvenserna få annulleras och lösningsrätten alltså kunna medgivas nyttjanderättshavaren efter prövning av dem, som avgöra dessa frågor.

De förslag, som här av oss framförts, nödvändiggöra omredigering av såväl paragraferna 1 och 2 i förslaget som vissa konsekvensändringar i en del andra paragrafer. Ävenså anses en ändring dessutom böra ske i § 3 på så sätt, att satsen »men må ej överstiga den för arbetets utförande nödiga kostnad» borttages, alldenstund ett bibehållande av denna bestämmelse synes obillig och lätt kommer att föranleda en tolkning, som resulterar i alltför knappt tillmätt ersättning till nyttjanderättshavaren. Samtliga dessa förändringar torde emellertid kunna ske i utskottet, varom vi våga göra en vördsam anhållan, om vårt förslag vinner beaktande.

Vi inskränka oss alltså till att yrka,

att riksdagen måtte i Kungl. Maj:ts proposition nr 172 med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m. göra de ändringar som här ovan av oss föreslagits.

Stockholm den 10 april 1918.

O. W. Lövgren.

Ernst Hage. . .

*C. O. Johansson,
Sollefteå.*

Rikard Eronn.

Ivar Vennerström.